

CAMPANIILE DE DEZINFORMARE – COMPONENTE IMPORTANTE ALE RĂZBOIULUI HIBRID –

Căpitan ing. drd. Viorica Ionela TRINCU

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

Evoluția mediului internațional de securitate și a tehnologiei informației a oferit un imbold deosebit dezvoltării comunicării interumane și intercomunitare, în special prin new media. Războiul hibrid reprezintă exemplul cel mai elocvent de adaptare a fenomenului război la evoluția societății umane și a tehnologiei informației. Dezinformarea are un rol foarte important în desfășurarea și stabilirea rezultatului confruntării hibride, aceasta fiind utilizată în toate genurile de confruntare intercomunitară. Mass-media, în special platformele de socializare online, constituie vehiculele cele mai utilizate și cele mai eficiente pentru desfășurarea și propagarea acțiunilor de dezinformare.

Cuvinte-cheie: război hibrid, stratagemă militară, dezinformare, surprindere militară, mass-media.

INTRODUCERE

Societățile democratice s-au fundamentat pe o exprimare liberă a voinței cetățenilor – drept care este asigurat de puterile și instituțiile statului, sub monitorizarea permanentă a unei mass-medii libere și independente.

Mass-media contribuie în mod substanțial la realizarea comunicării între puterile și instituțiile statului, pe de o parte, și populație, pe de altă parte. Practic, mass-media colectează informațiile relevante pentru populație și le pune la dispoziția cetățenilor cu scopul de a-i ajuta să își formeze opinii proprii despre funcționarea instituțiilor statului (calitatea guvernării, transparență și responsabilitate¹) și situația comunității umane din care fac parte. Prin modul în care funcționează mass-media – monitorizarea și analizarea activității instituțiilor statului –, aceasta contribuie la promovarea democrației, iar prin informarea corectă a populației, contribuie la asigurarea dreptului acesteia la informare și la exprimarea liberă.

Deși mass-media ar trebui să fie obiectivă, imparțială și independentă², aceasta are un rol dual³. În majoritatea cazurilor, mass-media din statele democratice își respectă statutul autoasumat prin codurile deontologice ale jurnaliștilor și ale celorlalți profesioniști angajați ai mijloacelor de comunicare în masă, contribuind la buna funcționare a democrației și la informarea corectă și oportună a populației.

Mass-media contribuie în mod substanțial la realizarea comunicării între puterile și instituțiile statului, pe de o parte, și populație, pe de altă parte. Practic, mass-media colectează informațiile relevante pentru populație și le pune la dispoziția cetățenilor cu scopul de a-i ajuta să își formeze opinii proprii despre funcționarea instituțiilor statului și situația comunității umane din care fac parte.

¹ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2017, p. 3, disponibil pe http://irido.ro/irido/pdf/175_ro.pdf, accesat în octombrie 2019.

² Silvia Șpac, *Impactul mass-media asupra formării personalității elevului de vârstă școlară mică*, Studia Universitatis Moldaviae, 2015, disponibil pe <http://ojs.studiamsu.eu/index.php/education/article/view/279/237>, accesat în octombrie 2019.

³ Din cauza efectelor duale ale mass-mediei, Paul Dobrescu asemăna comunicarea cu un despot, pentru că aceasta este „o armă, poate cea mai puternică, de condiționare și mistificare a ființei umane” (*Un despot modern – opinia publică*, în *Revista română de comunicare și relații publice*, nr. 2-3/2000, p. 15).

În statele democratice există și mass-media partizane, dar și mass-media care aparțin unor patroni, acestea fiind obligate să reprezinte interesele acestora prin articolele și reportajele audio și video pe care le produc și le difuzează.

Mass-media au un rol negativ atunci când apără intenția și interesul unei persoane (grup de persoane) care nu concordă cu interesul general al comunității. În aceste cazuri, se folosesc mijloace de influențare, în principal dezinformarea și manipularea, pentru a determina cetățenii să susțină acest interes sau să nu se opună îndeplinirii obiectivelor inițiatorului dezinformării.

Dezinformarea a fost folosită cu succes în toate confruntările desfășurate de-a lungul timpului. În prezent, această metodă de influențare a populației are o contribuție extrem de importantă la desfășurarea și stabilirea rezultatului războiului hibrid.

Pierderile umane cauzate de confruntările armate i-au determinat pe mulți gânditori să inițieze proiecte de reducere până la eliminare a războaielor dintre state, respectiv dintre comunități din cadrul statelor.

RĂZBOIUL HIBRID – ETAPĂ NOUĂ DE EVOLUȚIE A CONFRUNTĂRILOR INTERCOMUNITARE

Războiul a fost considerat multă vreme o formă de confruntare armată căreia i-au fost asociate acțiuni în domeniile politic, diplomatic, economic, financiar, cultural și informațional.

Despre război, ca formă de rezolvare a diferendelor între comunitățile umane, s-au scris multe studii istorice, opere literare și articole în mass-media. Secvențe memorabile din diferite războaie au fost subiectele principale ale multor producții artistice – filme, picturi, sculpturi etc., prin care au fost glorificate fapte de eroism sau au fost făcute cunoscute opiniei publice acțiuni și atitudini abominabile (crime în masă, atacuri teroriste, distrugeri deliberate ale unor vestigii istorice și ale unor lăcașe de cult etc.) ale unor persoane care nu au avut nimic comun cu umanitatea.

Pe măsura trecerii timpului, a dezvoltării tehnologiei informației și a inteligenței artificiale, omenirea a cunoscut, inclusiv în timp real în ultimele decenii, atrocitățile generate de unii dintre participanții la confruntările intercomunitare violente.

Pierderile umane cauzate de confruntările armate i-au determinat pe mulți gânditori să inițieze proiecte de reducere până la eliminare a războaielor dintre state, respectiv dintre comunități din cadrul statelor.

Unele dintre cele mai cunoscute proiecte de acest gen aparțin Abatelui de Saint Pierre și lui Immanuel Kant. Idei despre eliminarea războaielor din relațiile internaționale au emis Jean Jacques Rousseau și alți gânditori renașcentiști. Ideile respective s-au dovedit, în mare parte, utopice, pentru că se pare că noi, oamenii, avem o tendință naturală spre confruntare⁴.

Cele două războaie mondiale au îndoliat zeci, poate chiar sute de milioane de familii din toată lumea și încheierea acestora a relansat unele dintre ideile emise de Kant, Abatele de Saint Pierre și alți gânditori care s-au pronunțat împotriva confruntărilor armate, ca modalitate de soluționare a disensiunilor dintre state. Pe cale de consecință, s-au înființat unele organizații internaționale guvernamentale, care au responsabilități în domeniul asigurării securității la nivel global (ONU)⁵ și regionale (Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa – OSCE, Organizația Statelor Americane – OSA, Organizația Unității Africane – OUA, Liga Arabă – LA)⁶ etc. De asemenea, au fost elaborate și ratificate de majoritatea statelor lumii tratate, convenții și acorduri pentru interzicerea armelor chimice și a minelor antipersonal, neproliferarea armelor de distrugere în masă, limitarea și reducerea armelor nucleare, reducerea armelor convenționale în Europa, dezarmarea și dezangajarea militară etc.

În pofida acestor măsuri organizatorice și a actelor normative internaționale ce reglementează raporturile dintre state, respectiv dintre cetățeni și statele lor, confruntările violente au continuat, dar cu un număr mai redus de victime umane. Această tendință, pe fondul încheierii Războiului Rece, i-a determinat pe unii analiști politico-militari și experți în securitatea internațională să estimeze că asistăm la declinul războiului. Alți autori reputați se lansau în predicții de genul

Cele două războaie mondiale au îndoliat zeci, poate chiar sute de milioane de familii din toată lumea și încheierea acestora a relansat unele dintre ideile emise de Kant, Abatele de Saint Pierre și alți gânditori care s-au pronunțat împotriva confruntărilor armate, ca modalitate de soluționare a disensiunilor dintre state.

⁴ Majid Khadduri, *War and Peace in the Law of Islam*, John Hopkins University Press, Baltimore, 1955, p. 57, apud Dr. Lewis B. Ware, *An Islamic Concept of Conflict in Its Historical Context*, Stephen J. Blank, Lawrence E. Grinter, Karl P. Magyar, Bynum E. Wheaters, *Conflict, Culture and History*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, SUA, 1993, p. 67 („natura umană face războiul o normă, nu o excepție”).

⁵ Madeleine Albright, *Who Broke the U.N.?*, în *Foreign Policy*, 13.08.2012, <http://foreignpolicy.com/2012/08/13/who-broke-the-u-n/>, consultat în decembrie 2019.

⁶ Roberta Cohen, *The Role of Regional Organizations*, ECOWAS, Brookings, Monday, 30 septembrie 2002, <https://www.brookings.edu/on-the-record/the-role-of-regional-organizations-ecowas/>, consultat în decembrie 2019.

Fenomenul război, în ultimul secol, s-a manifestat în principal prin confruntarea brută, în care mijloacele folosite erau preponderent distructive și letale. În prezent, mijloacele nonmilitare au rolul cel mai important, iar forța militară este menținută în rezervă, cu rol de avertizare-amenințare, care ar putea fi folosită la nevoie, după principiul „când diplomația tace, armele vorbesc”.

„sfârșitul geografiei” (Paul Virilio – 1997)⁷, „sfârșitul naturii” (Charles McKibben – 1990), „sfârșitul istoriei” (Francis Fukuyama – 1992), „sfârșitul științei” (John Horgan – 2012)⁸ etc.

Fenomenul război, în ultimul secol, s-a manifestat în principal prin confruntarea brută, în care mijloacele folosite erau preponderent distructive și letale. În prezent, mijloacele nonmilitare au rolul cel mai important, iar forța militară este menținută în rezervă, cu rol de avertizare-amenințare, care ar putea fi folosită la nevoie, după principiul „când diplomația tace, armele vorbesc”.

În prezent, confruntările au luat preponderent forma războiului hibrid – o combinație de concepte de folosire a mijloacelor de luptă și a sistemelor de armă convenționale și neconvenționale, menite să surprindă adversarul și să aducă victoria inițiatorului.

Unii autori consideră că războiul hibrid ar fi apărut în secolul XXI, dar un scurt recurs la istoria confruntărilor armate, numai din secolul XX, ne relevă existența multor similitudini cu conceptul de război hibrid. Există, desigur, destul de multe diferențe, pentru că tehnologia a evoluat foarte mult, atât cea destinată producerii mijloacelor letale și distructive, cât și a celor din categoria „soft power”. Mai trebuie menționat rolul comunității internaționale și al organizațiilor guvernamentale internaționale care, prin decizii și reglementări, au cerut rezolvarea divergențelor dintre state pe cale pașnică, iar în cazul izbucnirii unor conflicte violente, de reducere a numărului victimelor și a distrugerilor. Aceste cerințe s-au materializat în adaptări conceptuale și tehnologice care au diminuat pierderile colaterale și inutile. Așa au fost realizate mijloacele de lovire cu precizie chirurgicală, sistemele de armă inteligente, mijloacele aeriene fără pilot, dronele, roboții de cercetare, sateliții cu destinație militară etc.

Războiul hibrid este un exemplu de adaptare a fenomenului război la evoluția situației internaționale de securitate, la evoluția tehnologiei informatice și informaționale și de aplicare a principiile luptei armate la această situație, în special a principiului realizării surprinderii și evitării

⁷ Paul Virilio, *Un monde surexposé: fin de l'histoire ou fin de la géographie?*, în *Le monde diplomatique*, august 1997, p. 17, apud Zygmunt Bauman, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, Oradea, an neprecizat, pp. 16-17.

⁸ Christopher Goker, *Future War*, Polity Press, Marea Britanie, 2014, p. 137.

surprinderii. Fiecare comandant militar știe că va avea șanse mai mari de a învinge într-o confruntare dacă reușește să își surprindă inamicul. Așadar, producerea unor mijloace de luptă și a unor sisteme de armă noi vor impune și o adaptare a concepțiilor de întrebuințare în lupte și operații a acestora. În condițiile în care aceste elemente de noutate nu sunt cunoscute de adversari, ele constituie premise pentru realizarea surprinderii în confruntările armate. Prin conceptul de război hibrid se îndeplinesc multe dintre condițiile prezentate anterior, fapt care i-a determinat pe unii autori să afirme că războiul este cameleon⁹, adică își schimbă mereu forma de desfășurare, și este continuu¹⁰.

SCURT ISTORIC AL UTILIZĂRII DEZINFORMĂRII ÎN CONFRUNTĂRILE ARMATE

Comunicarea este o modalitate de relaționare între persoane, dar și între comunități, iar dezinformarea este o metodă de comunicare prin care persoanele și comunitățile umane își propun să își îndeplinească obiectivele fără să țină seamă de normele legale și morale care guvernează societățile umane.

Atunci când abordează subiectul dezinformării, specialiști reputați din toată lumea au opinii destul de diferite, dar aceste opinii au cel puțin două elemente comune: interesul și intenția inițiatorilor dezinformării de a ascunde (deforma, trunchia, modifica) realitatea prin: inventarea unor știri-bombă, minimizarea unor evenimente importante, exacerbarea importanței unor evenimente nesemnificative pentru interesul public etc., evenimente și acțiuni menite să abată atenția opiniei publice de la aspectele compromițătoare pentru inițiatorii dezinformării sau de a impune opiniei publice idei, proiecte, obiective care să satisfacă interesele inițiatorilor. Căile de atingere a acestor obiective sunt diferite atât prin mijloacele, cât și prin metodele folosite. De la Sun Tzu,

*Atunci când
abordează
subiectul
dezinformării,
specialiști
reputați din
toată lumea
au opinii destul
de diferite, dar
aceste opinii
au cel puțin
două elemente
comune:
interesul
și intenția
inițiatorilor
dezinformării
de a ascunde
realitatea.*

⁹ Mihail Orzeață, *Suntem pregătiți pentru războiul viitorului?*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 4 (octombrie-decembrie), 2016, pp. 20-29, http://www.smg.gmr.ro/gmr/Arhiva_pdf/2016/revista_4_final.pdf, consultat în decembrie 2019.

¹⁰ Mihail Orzeață, *Războiul continuu*, Editura Militară, București, 2011, vezi și Tom Toles, Rant Friday, *Perpetual War edition*, *The Washington Post*, 26 septembrie 2014, <http://www.washingtonpost.com/news/opinions/wp/2014/09/26/friday-rant-perpetual-war-edition/>, consultat în octombrie 2019.

Dezinformarea a existat în orice confruntare armată, pentru că orice comandant militar era interesat să ascundă de adversarul său datele referitoare la trupele proprii pe care le considera a fi vulnerabilități (puncte slabe), dar și să îi anihileze vigilența în legătură cu punctele sale tari (centrele de greutate) și cu intențiile sale.

considerat de unii „*profet al dezinformării*”¹¹, și până în prezent, mulți experți civili și militari au studiat dezinformarea și și-au expus ideile în studii și lucrări considerate a fi puncte de referință în domeniu, deși unele dintre ele par să conțină „*un amalgam de termeni*”¹². Pentru a susține această afirmație, prezentăm câteva opinii ale unor specialiști cunoscuți:

- „*dezinformarea este ansamblul proceselor dialectice puse în joc în mod intenționat pentru a reuși manipularea perfidă a persoanelor, grupurilor sau a unei întregi societăți în scopul devierii conduitelor politice, de a le domina gândirea sau chiar de a le subjuga*”¹³;
- „*dezinformarea este manipularea opiniei publice (nu a indivizilor) în scopuri politice (altfel ar putea fi propagandă) a unei informații veridice sau nu (nu veridicitatea informației contează, ci felul în care este ea prezentată)*”¹⁴;
- „*manipularea este instrument al dezinformării, alături de intoxicare, propagandă, influență, minciună, șiretlicul tactic, subversiune și diversiune*”¹⁵.

Poate părea paradoxal, dar dezinformarea este dezavuată, respinsă chiar de normele morale ale societății, pentru că, în marea majoritate a cazurilor, este asociată cu minciuna, dar, în confruntările armate, este acceptată atât de Dreptul Internațional, care o consideră „*strategemă de război*”¹⁶, cât și de reglementările militare, care o definesc prin sintagma „*înșelare militară...[menită, n.a.] să contribuie la îndeplinirea misiunii*”¹⁷.

Dezinformarea a existat în orice confruntare armată, pentru că orice comandant militar era interesat să ascundă de adversarul său datele referitoare la trupele proprii pe care le considera a fi vulnerabilități (puncte slabe), dar și să îi anihileze vigilența în legătură cu punctele sale tari (centrele de greutate) și cu intențiile sale.

¹¹ Călin Hentea, *Noile haine ale propagandei*, Editura Paralela 45, București, 2008, p. 59.

¹² *Ibidem*.

¹³ Henri Pierre Cathala, *Epoca dezinformării*, Editura Militară, București, 1991, p. 24.

¹⁴ Vladimir Volhov, *Dezinformarea văzută din Est*, Editura ProEditură și Tipografie, București, 2007, p. 24.

¹⁵ Ștefan Stanciugelu, *Logica manipulării*, Editura C.H. Beck, București, 2010, p. 64.

¹⁶ Ion Dragoman, *Drept internațional umanitar*, Fundația Andrei Șaguna, Constanța, 1999, p. 69.

¹⁷ *Doctrine for Information Operations*, Joint Pub 3-13, februarie 1998, SUA.

Istoricii au consemnat acțiuni celebre de dezinformare (înșelare), cum ar fi:

- Incidentul Gleiwitz, care a constituit pretextul declanșării celui de-al Doilea Război Mondial – 1 septembrie 1939¹⁸;
- momentul declanșării agresiunii asupra URSS – Operația Barbarossa, în al Doilea Război Mondial – 22 iunie 1941;
- atacul japonez de la Pearl Harbor asupra Flotei SUA a Pacificului – 7 decembrie 1941 – și declanșarea războiului din Pacific dintre Japonia și SUA;
- locul și momentul debarcării aliate, în al Doilea Război Mondial – 6 iunie 1944, Normandia;
- dislocarea și instalarea rachetelor sovietice cu rază medie de acțiune în Cuba (1962)¹⁹ – în perioada Războiului Rece;
- răsturnarea de imagine a liderului sârb Slobodan Miloșevici și a poporului sârb, înainte de declanșarea războiului din Kosovo²⁰;
- influențarea opiniei publice americane și a unei părți a comunității internaționale pentru a susține declanșarea celui de-al doilea război din Golf și a stopa programele irakiene de dezvoltare a armelor de distrugere în masă²¹.

UTILIZAREA DEZINFORMĂRII ÎN RĂZBOIUL HIBRID DIN UCRAINA

Cauzele crizei din Ucraina sunt multiple, unele interne (performanțele slabe ale economiei, divizarea politică și etno-lingvistică), iar altele externe (influențarea populației de către Rusia pentru a nu accepta integrarea țării în organizațiile euroatlantice, influențarea populației de către Occident pentru a elimina corupția și a dezvolta democrația,

Cauzele crizei din Ucraina sunt multiple, unele interne – performanțele slabe ale economiei, divizarea politică și etno-lingvistică –, iar altele externe – influențarea populației de către Rusia pentru a nu accepta integrarea țării în organizațiile euroatlantice, influențarea populației de către Occident pentru a elimina corupția și a dezvolta democrația, în vederea integrării în organizațiile euroatlantice.

¹⁸ Dennis Whitehead, *The Gleiwitz incident*, „After Battle Magazine”, nr. 142, martie 2009, http://en.wikipedia.org/Gleiwitz_incident/, consultat în noiembrie 2019.

¹⁹ Prof. dr. Igor A. Amosov, *Caribbean Missile Crisis, 1962 – The World on the Brink of Nuclear Catastrophe*, în colonel dr. Petre Otu, colonel Georghe Vartic, locotenent-colonel dr. Mihai Macuc, coordonatori, *On Both Sides of the Iron Curtin*, Military Publishing House, Bucharest, 2001, pp. 237-246.

²⁰ Simona Ștefănescu, *Media și conflictele*, Editura Tritonic, București, 2004, pp. 194-218.

²¹ Ioan Alexandru, *Între putere și democrație. Presa în politica internă și internațională*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2017, pp. 145-158, vezi și Tim Weiner, *CIA. O istorie secretă*, Editura Litera Internațional, București, 2009, pp. 355-356 și 364-366.

Dezinformarea inițiată de Moscova a fost susținută prin decizii în planurile politic, diplomatic, economic, financiar, cultural, informațional și militar, decizii difuzate în toată lumea printr-un aparat mediatic foarte dezvoltat și performant.

în vederea integrării în organizațiile euroatlantice). Pe acest fond al contradicțiilor interne și al influențelor externe, Ucraina a devenit un spațiu de confruntare între Rusia și Occident.²²

Pentru a-și susține interesele declarate (sprijinirea populației ruse din partea de est a Ucrainei și stoparea extinderii NATO spre Est) și nedeclarate (redobândirea statutului de superputere mondială și posibila refacere a URSS), conducerea Federației Ruse a declanșat ample acțiuni de influențare a populației ucrainene, dar și a comunității internaționale prin manipulare și dezinformare. Dezinformarea inițiată de Moscova a fost susținută prin decizii în planurile politic, diplomatic, economic, financiar, cultural, informațional și militar, decizii difuzate în toată lumea printr-un aparat mediatic foarte dezvoltat și performant. Acțiunile Kremlinului sunt considerate acțiuni specifice războiului hibrid de majoritatea specialiștilor occidentali și de organizațiile euroatlantice.

Campania de dezinformare a populației ucrainene, practică de conducerea Rusiei, a evoluat preponderent ascendent, în planurile amplorii și al intensității, după anul 2000, când la conducerea Federației a venit președintele Vladimir Putin. Printre cele mai importante și ample campanii de dezinformare, desfășurate până la declanșarea actualei crize din Ucraina, trebuie menționate cele care au avut ca scop influențarea alegerilor prezidențiale din anii 2004 și 2010.

Dacă, în anul 2004, campania rusă de influențare a dat câștig de cauză prorusului Viktor Ianukovici, protestele populare, generate de militanții prooccidentali, au determinat reluarea procesului electoral și victoria candidatului Iușcenko²³, omul care a vrut să orienteze țara spre NATO și UE și să determine retragerea forțelor militare ruse din Peninsula Crimeea.

În anul 2010, Viktor Ianukovici a candidat din nou, susținut de Moscova, și a câștigat fotoliul de președinte al Ucrainei. Din această

²² Mihail Orzeață, *Ucraina – spațiu de confruntare între Rusia și Occident*, în Eugen Lungu, coordonator, *Federația Rusă și echilibrul de putere în secolul al XXI-lea*, Editura Militară, București, 2019, pp. 95-127.

²³ Malin Ostevik, *Communicating conflict: Russian mediated public diplomacy in relation to the annexation of Crimea*, Universitatea din Oslo, mai 2016, p. 21.

postură, Viktor Ianukovici a semnat prelungirea acordului ruso-ucrainean privind staționarea forțelor Federației în Crimeea până în anul 2017 și acordul de împrumut a 15 miliarde de USD din Rusia, la pachet cu acordul de reducere a gazelor naturale rusești, livrate Ucrainei. Deși nu s-au comunicat oficial detaliile negocierilor pentru aceste acorduri, surse neoficiale, dar bine informate au devoalat condiția Kremlinului ca Ianukovici să nu semneze Acordul de asociere cu UE.

Președintele Ianukovici a respectat condiția impusă de conducerea de la Moscova și nu a semnat acordul cu UE, dar gestul său a declanșat proteste masive la Kiev și, apoi, în toată țara. Protestele au degenerat, în numeroase rânduri, în confruntări violente cu forțele de ordine, fapt ce l-a determinat pe președintele Ianukovici să se refugieze în Rusia, în februarie 2014, și să ceară omologului său rus să intervină militar pentru a salva țara de forțele nedemocratice.

Pe acest fond de instabilitate politică, violențe de stradă și tendințe spre autoritarism, promovate de forțele de dreapta, conducerea de la Moscova a intensificat campania de dezinformare a populației ucrainene, a comunității internaționale și a propriei populații și a obținut câteva succese notabile, dintre care mai importante sunt:

- anexarea Peninsulei Crimeea (18 martie 2014²⁴), fără să tragă niciun foc, dar beneficiind de sprijinul populației de etnie rusă din peninsulă, de acțiunile unor militari fără însemne de apartenență, infiltrați anterior în zonele strategice, și de mai multe zeci de mii de militari echipați pentru luptă, care staționau la frontiera cu Ucraina pentru a „preveni infiltrarea unor elemente extremiste în Rusia”;
- sprijinirea secesiunii regiunilor Lugansk și Donețk, populate majoritar cu etnici ruși, autoproclamate republici, sub pretextul existenței unei intenții de exterminare (alungare) a rușilor

În anul 2010, Viktor Ianukovici a candidat din nou, susținut de Moscova, și a câștigat fotoliul de președinte al Ucrainei. Din această postură, Viktor Ianukovici a semnat prelungirea acordului ruso-ucrainean privind staționarea forțelor Federației în Crimeea până în anul 2017 și acordul de împrumut a 15 miliarde de USD din Rusia, la pachet cu acordul de reducere a gazelor naturale rusești, livrate Ucrainei.

²⁴ Ilya Somin, *Russian government agency reveals fraudulent nature of the Crimean referendum results*, în *The Washington Post*, 06.05.2014, <http://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/wp/2014/05/06/russian-government-agency-reveals-fraudulent-nature-of-the-crimean-referendum-results/>, consultat în ianuarie 2020.

*Eforturile
Federației Ruse
de spargere
a blocatei
economico-
financiare,
instituită
de Uniunea
Europeană la
adresa sa, s-au
concretizat
în relații
economico-
financiare
bilaterale
cu Ungaria,
Slovacia, Cehia,
Germania și
Bulgaria.*

din Ucraina, intenție atribuită fostului prim-ministru ucrainean Iulia Timoșenko²⁵;

- câștigarea încrederii majorității populației de etnie rusă din Ucraina, care s-a pronunțat pentru integrarea republicilor autoprocimate în Federația Rusă;
- ascensiunea statutului său în relațiile internaționale, statut susținut și de celelalte membre ale grupului BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud), dar și de statele aflate în conflict cu SUA și cu unele state occidentale;
- încercarea de destabilizare a NATO prin apropierea de Turcia, căreia îi vinde rachete sol-aer de tip S-400, determinând excluderea Ankarei de la programul F-35²⁶;
- eforturile Federației Ruse de spargere a blocatei economico-financiare, instituită de Uniunea Europeană la adresa sa, s-au concretizat în relații economico-financiare bilaterale cu Ungaria, Slovacia, Cehia, Germania și Bulgaria²⁷.

CONCLUZII

Dezinformarea este o metodă de influențare a maselor mari de oameni, în plan declarativ, de personalități politice și de state, dar folosită destul de des în cadrul unor campanii subversive, menite să conducă, prin orice mijloace, la îndeplinirea unor obiective de mare importanță pentru acestea.

Internetul, prin rețelele de socializare și mass-media clasice²⁸, a contribuit foarte mult la creșterea amplitudinii și eficienței manipulării

²⁵ Mark Thompson, *Russian Forces Double Along Ukraine Border*, *Time*, 28.03.2014, <http://time.com/41490/russia-ukraine-crimea-putin/>, consultat în noiembrie 2019; vezi și Maria Dejevsky, *News of a Russian arms buildup next to Ukraine is part of propaganda war*, în *The Guardian*, 11.04.2013, <http://www.theguardian.com/commentsisfree/2014/apr/11/russian-arms-buildup-ukraine-propaganda-war-nato/>, consultat în noiembrie 2019.

²⁶ Ted Galen Carpenter, *Is It Time to Expel Turkey from NATO?*, *The National Interest*, <https://nationalinterest.org/blog/the-skeptics/it-time-expel-turkey-nato-14518>, consultat în septembrie 2019; vezi și Burak Bekdil, *Turkey: Putin's Ally in NATO?*, *Gatestone Institute*, 19 martie 2019, <https://www.gatestoneinstitute.org/13882/turkey-putin-ally-nato>, consultat în septembrie 2019.

²⁷ Tatia Dolidze, *EU Sanctions Policy towards Russia: The Sanctioner-Sanctionee's game of Throne*, CEPS Working Document, Center for European Policy, nr. 402, pp. 8-9, ianuarie 2015, <http://www.ceps.be/system/files/WD%20402%20TD%20Sanctions.pdf>, consultat la 10.04.2015.

²⁸ Sonia Cristina Stan, *Manipularea prin presă*, Editura Humanitas, București, 2004, pp. 35-36.

și a campaniilor de dezinformare²⁹. În ultima perioadă, mass-media, în general, și formatorii de opinie, în special, au jucat un rol important în diseminarea informațiilor false. Astfel, s-a înregistrat o creștere semnificativă a numărului de programe de știri care amplifică narațiunile prefabricate și pe cele exagerate.

Odată cu dezvoltarea tehnologiilor de inteligență artificială, campaniile de dezinformare au devenit mult mai sofisticate și mai bine organizate, pentru a îndrepta atenția cetățenilor către narațiunile preconceptuate, pentru a discredita oponenți politici, precum și pentru a contracara opiniile diferite.

Într-un mediu informațional suprasaturat de informații false, narațiunile preconceptuate ce fac apel la prejudecățile personale sunt tot mai accesate. Unii cercetători în domeniu au asociat narațiunile preconceptuate cu epidemiile, respectiv răspândirea narațiunilor preconceptuate este asemănătoare cu răspândirea virusurilor. Acestea transcend spațiul informațional, trecând de la un sistem cognitiv la altul. Prin urmare, problema nu este încrederea irațională, ci se referă la un aspect mult mai profund, și anume la sistemele de credințe personale care determină deciziile și formează prejudecățile. Astfel, experții susțin că sistemul cognitiv uman percepe lumea înconjurătoare ca fiind divizată în obiecte situate în spațiu și în timp, dar nu este întotdeauna capabil să-i reproducă fidel forma.

Campaniile de dezinformare, desfășurate de Federația Rusă la adresa populației ucrainene și a comunității internaționale, i-au adus numeroase critici și sancțiuni internaționale, în principal din partea statelor occidentale, dar acestea au generat și un curs ascendent al statutului său în arena internațională, statut recunoscut, indirect, de acuzele de influențare a alegerilor prezidențiale din Statele Unite ale Americii. Ascensiunea Federației Ruse în arena internațională este facilitată de creșterea curentelor și a sentimentelor antiglobalizare, antioccidentale și antiamericane.

Odată cu dezvoltarea tehnologiilor de inteligență artificială, campaniile de dezinformare au devenit mult mai sofisticate și mai bine organizate, pentru a îndrepta atenția cetățenilor către narațiunile preconceptuate, pentru a discredita oponenți politici, precum și pentru a contracara opiniile diferite.

²⁹ Vladimir Volhov definește televiziunea ca „paradis al dezinformării”, într-o lume în care cibernetica este un adevărat Olimp, iar internetul – „câmpiile alizee” ale dezinformării, Vladimir Volhov, *Tratat de dezinformare. De la calul troian la internet*, Editura Antet, an și localitate neprecizate, p. 213.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *Doctrine for Information Operations*, Joint Pub 3-13, February 1998, United States of America.
2. ***, *Time to grab and kill damn Russians – Timoshenko in leaked tape*, Russia Today, 24.03.2014, <http://rt.com/news/tymoshenko-calls-destroy-russia-917/>.
3. Madeleine Albright, *Who Broke the U.N.?*, *Foreign Policy*, 13.08.2012, <http://foreignpolicy.com/2012/08/13/who-broke-the-u-n/>.
4. Zygmunt Bauman, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, Oradea.
5. Henri Pierre Cathala, *Epoca dezinformării*, Editura Militară, București, 1991.
6. Roberta Cohen, *The Role of Regional Organizations*, ECOWAS, Brookings, Monday, 30 septembrie 2002, <https://www.brookings.edu/on-the-record/the-role-of-regional-organizations-ecowas/>
7. Ion Dragoman, *Drept internațional umanitar*, Fundația Andrei Șaguna, Constanța, 1999.
8. Călin Hentea, *Noile haine ale propagandei*, Editura Paralela 45, București, 2008.
9. Alexandru Ioan, *Între putere și democrație. Presa în politica internă și internațională*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2017.
10. Majid Khadduri, *War and Peace in the Law of Islam*, John Hopkins University Press, Baltimore, 1955, *apud* Dr. Lewis B. Ware, *An Islamic Concept of Conflict in Its Historical Context*, Blank, Stephen J, Grinter, Lawrence E., Magyar, Karl P., and Wheaters, Bynum E., *Conflict, Culture and History*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, SUA, 1993.
11. Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2017.
12. Mihail Orzeață, *Războiul continuu*, Editura Militară, București, 2011.
13. Mihail Orzeață, *Suntem pregătiți pentru războiul viitorului?*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 4 (octombrie-decembrie), 2016.
14. Mihail Orzeață, *Ucraina – spațiu de confruntare între Rusia și Occident*, în Eugen Lungu, coordonator, *Federația Rusă și echilibrul de putere în secolul al XXI-lea*, Editura Militară, București, 2019.
15. Malin Ostevik, *Communicating conflict: Russian mediated public diplomacy in relation to the annexation of Crimea*, University of Oslo, mai, 2016.
16. Sonia Cristina Stan, *Manipularea prin presă*, Editura Humanitas, București, 2004.
17. Ștefan Stanciugelu, *Logica manipulării*, Editura C.H. Beck, București, 2010.

18. Silvia Șpac, *Impactul mass-media asupra formării personalității elevului de vârstă școlară mica*, Studia Universitatis Moldaviae, 2015.
19. Simona Ștefănescu, *Media și conflictele*, Editura Tritonic, București, 2004.
20. Paul Virilio, *Un monde surexposé: fin de l'histoire ou fin de la geographie?*, *Le monde diplomatique*, august 1997.
21. Vladimir Volhov, *Dezinformarea văzută din Est*, Editura ProEditură și Tipografie, București, 2007.
22. Dennis Whitehead, *The Gleiwitz incident*, „After Batle Magazine”, nr. 142, martie 2009, http://en.wikipedia.org/Gleiwitz_incident/.

